

- № 12. Психологічні науки: Зб. Наук. Праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – № 22 (46). – С. 43–50.
2. *Кривопишина О. А.* Процес літературної творчості, як низка самоподібних фракталів / Актуальні проблеми психології: Етнічна психологія. Історична психологія. Психолінгвістика. // За ред. Максименка С.Д. – М.-Л.А. Чепи.-К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агенство», 2008. – Т. 9. – Ч. 3. – С. 99–109.
 3. *Кривопишина О. А.* Процес літературної творчості як окремих прояв «просторового самовиявлення» особистості» / Актуальні проблеми психології. – Т. 10. – Ч. 11 // За ред. С.Д. Максименка. – К.: Главник, 2009. – С. 226–241.
 4. *Кривопишина О. А.* Процес літературної творчості в юності: ізоморфізм творця і тексту / О. А. Кривопишина // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Зб. наук праць / За ред. акад. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 4. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 124–132.
 5. *Кривопишина О. А.* Психологія літературної творчості в юності: монографія / О. А. Кривопишина. – Суми : Видавництво СумДУ, 2009. – 448 с.
 6. *Кривопишина О. А.* Часо-просторові «атрактори» процесу літературної творчості та механізми їх взаємодії під час онтогенезу творчої особистості / Актуальні проблеми психології. Проблеми психології творчості і обдарованості. Зб. наук праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України/ За ред. Максименка С.Д. та Р.О. Семенової. – Т. 6. – Вип. 3. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 142–148.
 7. *Марютина Т. М.* Биологическое созревание и психическое развитие // Психология одаренности детей и подростков / Под. ред. Н.С. Лейтеса. – М.: Академия, 1996. – 416 с.
 8. *Моляко В. А.* Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Творческая конструкторология (пролегомены). – К.: «Освіта України», 2007. – 388 с.

Кривопишина Е. А. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ВОЗРАСТНЫХ ПЕРИОДОВ РАЗВИТИЯ ЛИТЕРАТУРНО ОДАРЕННЫХ ЛИЧНОСТЕЙ

В статье представлены результаты экспериментального исследования возрастных периодов развития литературно одаренных личностей.

Ключевые слова: *литературно одаренные личности, онтогенез, фуракационный фактор, временно-пространственная матрица, творчество.*

Kryvopyshyna O.A. EXPERIMENTAL RESEARCHING THE AGE DEVELOPMENT OF LITERARY GIFTED PEOPLE

The article represents the results of experimental researching the age development of literary gifted people.

Keywords: *literary gifted people, ontogenesis, furcation factor, time and space matrix, creative work.*

УДК 159.923.4

Крукеницька О.Я. (м. Львів)

ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНИХ ТИПІВ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЇЇ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ

У статті автор розглядає концепції творчого мислення у зарубіжній та вітчизняній психології. Висвітлює особливості емоційних типів творчої особистості. Також розглядається взаємозв'язок емоційних типів з формуванням творчого мислення особистості. Крім того, автор здійснює аналіз таких типів характеру творчої особистості, як демонстративний, психостенічний, активно-раціоналістичний, циклоїдний, аутистичний характер та ін.

Ключові слова: *творчість, творче мислення, емоційні типи особистості.*

Постановка проблеми. З кожним роком зростають вимоги до спеціалістів у різних сферах діяльності. Це пов'язано з інтелектуалізацією професійної діяльності особистості. Від людини вимагається здатність виконувати професійні завдання ефективно, долаючи перешкоди, які в неї виникають у процесі діяльності. Для цього вона повинна застосовувати нестандартний підхід у прийнятті рішень, уникаючи шаблону, незалежно від специфіки її діяльності. Творчість допомагає сформувати чи змінити ставлення людини до дійсності, збагачує її внутрішній світ та впливає на ставлення до оточення.

Проблема емоційної сфери особистості досліджувалася багатьма вітчизняними й зарубіжними науковцями в галузях психології (О.І. Кульчицька, Я. Рейковський, К. Ізард, Є.П. Ільїн, Н. Тихомирова, А.Л. Галін, та ін.). Що стосується дослідження мислення особистості, то цією проблемою займалися Г. Еббінгауз, О. Зельц, М. Вертхаймер, З.І. Калмикова, О.В. Брушлінський, Л.С. Виготський та інші. Серед авторів, які займалися вивченням та дослідженням творчого мислення особистості є В.О. Моляко, В.І. Петрушин, Б.М. Теплов, З.І. Калмикова, Я.А. Пономарьов, Б.М. Кедров, В.А. Роменець та ін.

Разом з тим, проблема вивчення емоційних компонентів та емоційних типів у формуванні творчого мислення особистості потребує подальшого поглибленого вивчення. Тому метою статті є вивчення емоційних типів у контексті розвитку творчого мислення особистості.

Отже, до основних видів мислення належать: теоретичне та практичне мислення. Теоретичне мислення буває понятійним та образним. Практичне – наочно-образним та наочно-дійовим.

Предметом мислення людини є пізнавальні завдання, які мають різне змістовне підґрунтя і зумовлюють різне співвідношення предметно-дійових, перцептивно-образних і поняттєвих компонентів у їх розв'язанні. Залежно від цього розрізняють три головних різновиди мислення [3, с. 366]:

- наочно-дійове мислення;
- наочно-образне мислення;
- словесно-логічне мислення (або абстрактне).

Важливим є поділ мислення на *продуктивне* і *репродуктивне*. Дослідниця З.І. Калмикова базує цю відмінність на «ступені новизни, яку одержуємо в процесі мисленевої діяльності продукту щодо знань об'єкта». Необхідно також розрізняти *невимушені* мисленнєві процеси від *вимушених*. Наприклад, невимушені трансформації образів сну і цілеспрямоване розв'язання мисленнєвих завдань [3, с. 368].

Зазначені різновиди мислення перебувають і виявляються в певному співвідношенні. У розвинених формах вони можуть виявлятися як індивідуальні особливості мислення людей, зумовлені характером їх діяльності, професійними чинниками, співвідношенням першої та другої сигнальних систем та іншими причинами.

Розглянемо історичні аспекти аналізу творчого мислення особистості.

Найсучаснішою концепцією творчого мислення у зарубіжній психології є концепція Е. де Боно, у вітчизняній психології – В. Моляко.

У асоціативній теорії мислення (основи асоціативної теорії, закладені Гоббсом і особливо розвинені в працях Гартлі і Прістлі) – основні психологічні закономірності процесу мислення розглядаються як закономірності утворення асоціацій. Розвиток мислення – це накопичення асоціацій [4].

П. Жане, Ж. Піаже, А. Валлон, Ф. Бартлетт вважали, що генетичним джерелом мислення є практична діяльність людини і обґрунтовують виникнення мислення з різних видів взаємодії людини з оточуючим середовищем [1].

На думку Ф. Бартлетта, мислення – це вміння високо рівня. Він виділяє рутинне (шаблонне) та оригінальне експериментальне мислення. Основна риса творчого мислення – це відкриття невідомого та нового [1].

Представники когнітивної психології (А. Ньюелл, Дж. Брунер, Г. Саймон) творче мислення пояснюють як спеціальний вид поведінки при розв'язанні спеціального завдання, що характеризується новизною, не традиційністю, складністю при формулюванні проблеми. На їхню думку, нема різниці між творчістю та успішністю виконання шаблонних інтелектуальних задач [8].

На відміну від них, Дж. Гілфорд поділяє мислення на індуктивне та дедуктивне. Він вважає, що індуктивне і дедуктивне мислення характеризує конвергентне мислення, яке є послідовним, логічним і відбувається в одному напрямку забезпечує вирішення проблеми шляхом знаходження єдиної необхідної властивості, що відповідає умові й вимогам задачі. Оскільки під час конвергентного мислення неможливі вихід і зміна якості чи властивості об'єкта, то він виділив ще один тип мислення – дивергентне – спрямоване мислення, яке відбувається в різних напрямках і допускає зміну шляхів вирішення проблеми, тобто здатність бачення інших властивостей об'єкта вивчення [1].

Дж. Гілфорд вважав дивергентне мислення основою креативності. На його думку, “творчість” мислення пов'язана з перевагою у ньому чотирьох особливостей:

1) оригінальність, нетривіальність, незвичність висловлюваних думок, виражене прагнення до інтелектуальної новизни;

2) семантична гнучкість, тобто здатність виділяти об'єкт під новим кутом зору, виявляти його нове використання, розширювати функціональне застосування на практиці;

3) образна адаптивна гнучкість, тобто здатність змінити сприйняття об'єкта так, щоби бачити нові, приховані від спостереження аспекти;

4) семантична спонтанна гнучкість, тобто здатність виробляти різноманітні ідеї у невизначеній ситуації, а саме в такій, яка не має орієнтирів для цих ідей [5].

На думку П. Торренса – креативність – це здатність до загостреного сприйняття недоліків, прогалин у знаннях. Він творчий акт поділив на сприйняття проблеми, пошук рішення, виникнення та формування гіпотез, перевірку гіпотез, їх модифікацію, знаходження результату. Основними параметрами творчого мислення є оригінальність, гнучкість, швидкість та розробленість.

С. Медник вважає, що суть творчості не в особливості операції, а у здатності долати стереотипи на кінцевому етапі розумового синтезу, в широті поля асоціацій [1].

Р. Стенберг в теорії інвестування виділив шість творчих проявів (факторів) творчого мислення, яке визначається: інтелектом як здібністю, знаннями, стилем мислення, індивідуальними рисами, мотивацією, зовнішнім середовищем [7].

Едвард де Боно мислення визначив, як комбінування дій мозку і поставленої перед ним задачі [1]. Він розмежовував знання, інтелект та мислення. До параметрів мислення Е. де Боно відніс: гнучкість, оригінальність, новизна, швидкість мислення.

В.О. Моляко вважає, що творча діяльність має такі параметри: суб'єктивність творчості, продуктивність творчості та умови, в яких протікає творчий процес. Показниками творчості є оригінальність та новизна у діяльності.

Психолог О. Зельц розрізняв продуктивне і репродуктивне мислення. Продуктивне мислення передбачає появу нового продукту. Психолог М. Вертхаймер проводив грань між мисленням, заснованим на інсайті, новому розумінні відношень між елементами, і завченими навичками [2, с. 387].

Поділ продуктивного і репродуктивного мислення здійснювала З.І. Калмикова. О.В. Брушлінський не погоджувався з думками вищезазначених психологів, котрий вважає, що в самому понятті мислення закладена поява нового. А у протилежному разі мова йде не про мислення, а про пам'ять. Якщо мислення засновано на переході від одного стану репрезентації до іншого, то воно неминуче пов'язано з новизною [2, с. 388].

Усе сказане, однак, не виключає того, що мислення може бути більшою чи меншою мірою творчим [2, с. 388].

Важливою і цікавою є проблема виявлення взаємозв'язку між емоціями творчої особистості та її творчим мисленням.

А.Л. Галін виділяє типи емоційності творчої особистості. Існує два крайніх варіанти цих типів [4, с. 7-8]:

- наявність легких, рухливих емоцій, коли вони майже непомітні і вільно протікають за подіями (умовне позначення – «ем»);
- наявність сильних, інертних, повільних емоцій, які часто самі по собі виходять на перший план (умовне позначення – «Ем»).

Перевагу образного мислення над логічним можна позначити великою літерою О, а перевагу логічного мислення над образним – літерою Л. Для позначення різних психологічних особливостей людини застосовуються наступні формули: «Олем», «ОЛЕМ», «оЛем», «оЛЕМ». Ці формули означають «психологічні сорти» людей.

А.Л. Галін виділяє такі основні емоційні типи особистості:

1. Демонстративний характер. Формула цієї особистості – «Олем».

У цієї людини явно переважає образне сприйняття світу, образне мислення і все, що з цим пов'язано при відносно слабій логіці, легких, рухливих емоціях. Така людина легко відтворює події, згадує образи інших людей, їх поведінку, власні дії. Емоції таких людей слідує за увагою.

Особа з демонстративним характером завжди пам'ятає про те враження, яке вона справляє на оточення. Вона легко може грати різні ролі: героя, хворого, страждальника. Спостерігається награність в її поведінці у звичних ситуаціях. Не всі можуть побачити штучність у поведінці такої людини і легко потрапляють у пастку.

Одне з найбільших задоволень такої людини – гарно виглядати в очах оточуючих, ще більше задоволення їм приносить – коли нею захоплюються. Демонстративна людина уваги добивається яскравим одягом, ефектною поведінкою, захоплюючими розповідями, невтомними переповіданнями різних історій. Вона продумує свою поведінку до дрібниць, прагнучи справити гарне враження. Можуть займатись самовихвалянням. З різними людьми поводить себе по-різному. Такі люди вміють налаштувати до себе – відтворюють позу тіла, повторюють слова співрозмовника та ін. Вони можуть керувати поведінкою інших людей і навіть маніпулювати [4, с. 9].

Серед них можуть бути авантюристи. Застосовуючи акторську майстерність вони можуть обдурювати інших людей. Світогляд таких людей в деякій

мірі видозмінений відповідно до типу характеру. Вони можуть підкреслювати допустимість похвали у свій бік, говорити про надмірну скромність у інших, відкидати раціональний контроль поведінки, почуття відповідальності, відкрито говорити про свою унікальність. У них багата міміка, вони вміють задурманювати, люблять демонструвати з себе турботливих і милосердних по відношенню до інших. Героями вони є тоді, коли є глядачі і байдужі до будь-яких справ, якщо нема глядачів [4, с. 10].

2. Застрягаючий тип. Умовне позначення цього характеру – «ОЛЕМ».

У таких людей сильні емоції. Якщо людина поставила собі ціль, вона емоційно прив'язується до неї, «застрягне» на ній, буде стійкою у емоційному прагненні її досягнути. Ця стійкість визначається особливістю емоцій.

Цілі такої людини мають велике емоційне значення – владу, авторитет в очах оточуючих, власність, порядок і постійність у діяльності, хороше ставлення з боку друзів, здоров'я, але це все сприймається з зовнішнього, показового боку.

Сильні емоції – основа вольових якостей. Вони характеризуються розвиненою і конкретно спрямованою волею. При пригніченні одних емоцій більш сильними у них виникає бажання владарювати і вони часто йому піддаються. Це породжує явні і приховані конфлікти. Такі люди можуть бути нав'язливими у спілкуванні, інертними у виконанні різних справ (порядок в кабінеті, прибирання квартири і т.д.). Застрягаючі люди злопам'ятні, легко згадують образи і переживають їх по-новому. Спостерігаються і емоційні зриви, це пояснюється інертністю. Неприємності не забуваються, а накопичуються. І у будь-який момент може відбутись вибух. У такій ситуації вони погано собою володіють, говорять, що приходить їм до голови. І таким чином, слабкий логічний контроль поведінки ще більше послаблюється. У гніві вони можуть здійснювати кримінальні вчинки.

Позитивні емоції у людей застрягаючого типу також є інертними. У результаті вони некритично відносяться до себе, задоволені собою, а реальності можуть не зауважувати. Їхні дружні почуття можуть бути нав'язливими [4, с. 12].

На першому місці у таких осіб є зовнішнє, образне, чуттєве відображення предметів і явищ оточуючого світу, а другорядне – логічне, логічно-понятійне осмислення. Вони вірять більше образному відображенню дійсності, ніж поняттям і тому в поведінці опираються на чуттєве відображення дійсності.

Логіко-понятійне мислення таких людей розвивається за рахунок запозичення від оточуючих її людей нових думок, причому з того, що вони чують від інших. Розвиток уявлень та духовного світу у них відбувається у ширину, а не в глибину. Це пояснюється слабкістю логіки. Цілі життя осіб застрягаючого типу мають поверхневий і зовнішній характер [4, с. 13].

Особливість цього характеру – це легкість переходу на рівень дитячої поведінки. Такі дорослі часто нагадують поведінку дітей. Вони не сприймають ідеальних цілей на зразок духовного розвитку, не розуміють боротьбу за принципи і можуть ними пожертвувати заради того, щоб відносини з оточуючими їх людей були хороші. Спілкування їх спрямоване на досягнення зовнішньої конкретної цілі – викликати посмішку чи хороше відношення до себе.

3. Психостенічний тип характеру. Характерна формула такого типу – «ОЛЕМ».

Такі особистості завжди думають, аналізують, але залишаються невпевненими тому, що багато вони не можуть осмислити до кінця [4, с. 18].

З точки зору такої людини будь-яка ситуація є дуже складною і до того багато що в ній змінюється. Простежити за всіма змінами неможливо і внаслідок цього в них виникає тривога, страх змін, нового. У спілкуванні особистості психостенічного типу почувають себе невпевнено. Їх мова логічно правильна, але механічна, часто відірвана від ситуації. Доречність чи недоречність слів, думок раціонально правильні, але формальних суджень вони часто не відчують.

Особливі труднощі такі особистості відчують при виборі з двох чи декількох варіантів у прийнятті рішення. У них спостерігається невпевненість, брак аналізу, відчуття неповноти і це пов'язано із можливою помилкою.

Люди психостенічного типу погано відчують оточення, те що є і те, що може бути, вони легко видумують різні можливі логічні небезпеки, які викликають у них страх і тривогу. Часто перебільшують значимість ситуації, переживають сумніви. Сумніви у них виникають у дуже несуттєвих питаннях – куди піти, чим зайнятись, що одягнути.

У них часто виділяються такі риси як педантизм, поведінка її щораз більше відповідає визначеній схемі. Схематизм поведінки призводить до того, що така особа від інших вимагає стереотипної поведінки і прагне підпорядкувати їх правилам, незалежно від того, чи потрібні вони в даній ситуації чи ні. Внаслідок такого раціоналізму в психостенічних людей виникає гіпертрофоване поняття «треба». Вони своєю такою невпевненістю, ваганнями і страхом можуть дратувати оточення. Такі люди розуміють свої недоліки, але нічого зробити з цим не можуть.

З віком психостенічні риси можуть послаблюватись у зв'язку зі збагаченням логічних уявлень, але тривожні переживання переважно залишаються.

Вираз обличчя у осіб психостенічного типу кам'яне, дерев'яне, нейтральне.

4. Активно-раціоналістичний характер. Формула цього типу – «о/ЛЕМ».

Для такого типу осіб характерна сильна емоційна прив'язаність, вони часто відстоюють ідеї й іноді надмірно впевнені в них або відносяться до них як до особливо значимих. Наполягаючи на своєму можуть переконувати інших. Особи цього типу відчуючи опір, вони можуть на своїх ідеях застрягнути, ставати підозріливими, їм може здаватись, що оточуючі їх люди занадто інертні, пасивні, недобррозичливі. Оскільки в них слабе відчуття ситуації, їх поведінка може бути нереалістичною. Підозріливість може проявлятись у стосунках з людьми.

Особи активно-раціоналістичного характеру рішуче відстоюють свої права, чутливо відносяться до свого місця і ролі в суспільстві, постійно себе захищають, доводячи свою важливість і значимість. Їхня принциповість пов'язана з недостатньою гнучкістю. Такі люди часто йдуть у науку. Вони у всьому прагнуть відповідати своїй, прийнятій на даний період у житті ідеальній моделі поведінки. Можуть плутати поняття і реальність. Іноді грають різні ролі, але їхня гра керується розумом: ідеальний вчений, ідеальний керівник, ідеальна людина. У цих осіб схильність до ідеалізації, яка розвивається внаслідок відриву ідей від реальності [4, с. 22].

5. Циклоїдний характер. Формула такого типу: «о/лем».

У осіб такого типу характеру спостерігаються явно виражені перепади настрою, фаза спаду активності, працездатності чергуються з фазою підйому. Спади і підйоми можуть буди різної тривалості (від декількох днів до тижнів, місяців, іноді більше).

У фазі підйому людина спрямована на майбутнє, вона в думках продовжує те, що робить. У фазі спаду особа циклоїдного типу зосереджена на сьогоднішньому дні, на дрібних труднощах і неприємностях, дечим нагадує людину із застрягаючим характером [4, с. 26].

Такий тип характеру спостерігається у творчих особистостей. Творче прозріння починається із «зацікавленості» правої півкулі (при активізації права півкуля пов'язана з мінорними почуттями – зниження настрою, сум), потім активні плавно переходить у ліву (логічна півкуля, при активізації викликає підйом настрою, оптимізм). Тому перед прозрінням часто спостерігається виражене погіршення настрою, а потім покращення.

У стані спаду такі люди мовчазні, пригнічені, занурені в себе. У фазі підйому – радісні, комунікабельні.

6. Аутистичний характер. Формула цього типу: «о-л, ем».

У такій людині одночасно існують протилежні риси: слабкість, прив'язаність до близьких, чутливість, дитячість, наївність поведінки, залежність від оточуючих – з одного боку, і з другого – повна незалежність, відчуженість, холодність, безпристрасність, відірване від життя мислення.

Через чутливість першої сторони душі в поведінці часто проявляється друга сторона. Це може бути настільки виражено, що за маскою байдужості і відчуженості не відразу можна побачити першу.

Відрив між частинами душі дуже великий. Люди цього типу бувають ніжними, чутливими, довірливими і відкритими, або холодними, неприступними, раціоналістичними, серйозними. Перевести таку людину в попередній стан неможливо, такий перехід визначається внутрішніми причинами самої особистості.

Аутистична особа як правило думає про глобальні закономірності, заглиблюється у поняття, зайнята найбільш загальними філософськими проблемами і водночас її поведінка дуже спрощена, вона прив'язана до мами чи тата, наївна в почуттях, дуже стереотипна.

Можна припустити, що в такій людині живуть два окремих індивіди або що відсутній зв'язок між півкулями мозку.

У цьому характері є такі риси – навіюваність, підпорядкування, чутливість, бажання бути в сім'ї, залежність, слабкість, потреба в опіці, доброта, демократичність. І – неприйняття найменшого підпорядкування, кам'яний захист, маска байдужості, нечутливість до відтінків слів і поведінки оточуючих, прагнення до повної свободи, бездушний розрахунок [4, с. 28].

7. Гіпертимний характер. Формула цього типу: «О<->Л, ЕМ».

Такі люди характеризуються піднятим настроєм, активністю, комунікабельністю, ініціативністю, легко налагоджують стосунки з іншими. Їм подобається знайомитись, встановлювати контакти, легко переключаються з однієї справи на іншу. Багато чим цікавляться. Особам гіпертимного типу характерні переходи від образного мислення до логічного і навпаки. Вони мають багато захоплень, більше зауважують в оточуючому житті цікавого, більше тішаються внаслідок власної цікавості. Можна припустити, що інтелектуальна вищість таких людей пов'язана з підвищеною рухливістю мислення і також впливає на настрій, тому у них кращий настрій, ніж у основної маси людей. У них можлива переоцінка власних можливостей. Їхня злегка завищена самооцінка пов'язана з гарним настроєм.

Особи гіпертимного типу добре розуміються у стосунках, швидко знаходять спільну думку з людьми демонстративного типу і раціоналістами. Во-

ни демократичні у спілкуванні, мало аналізують і звідси відсутність у них психологічних проблем. Таких осіб не цікавить їхня психологія, їх цікавлять інші люди. Увага осіб гіпертимного типу спрямована на зовнішній світ і на взаємостосунки з ним [3, с. 32].

Висновки. Особливості характеру людини завжди пов'язані з особливістю її діяльності. Наприклад, людина з демонстративним типом характеру у своїй поведінці буде відрізнятися від психостенічної особистості. Якщо особа демонстративного типу виконуючи певну діяльність буде зосереджена на тому, щоб справити враження на оточуючих, буде намагатись відтворити дії професіонала і при цьому не буде вдумуватись в те, що вона робить, чим займається. Для якісного виконання своєї справи чи діяльності крім цього необхідні ще і знання. А психостенічна особистість перш, ніж візьметься за справу, детально підготується. Але те, що вона буде знати як це зробити не означає, що вона буде це вміти. Крім того така людина може не знати, які саме свої знання використати чи застосувати у конкретній ситуації. Зрозуміло, що найкращий є середній між двома крайніми шлях освоєння діяльності. Тобто, людина не тільки знає, вміє, відчуває, що потрібно зробити, може повторити дію за іншими, але і повністю осмислює і розуміє її.

Досягнення досконалості у будь-якому виді діяльності пов'язане з подоланням крайнощів протилежних підходів. Важливим є вироблення нових концептуальних підходів до класифікації типів особистості.

Незважаючи на численні дослідження різних аспектів змісту феноменів емоцій, вони залишаються не достатньо вивченими, а саме потребують уточнення зміст, взаємозв'язку цих явищ та їх зв'язок з іншими психічними явищами, зокрема творчим мисленням особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості та обдарованості: Збірник наукових праць / за ред. В.О. Моляко. – Т.12. – Вип. 1. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2006. – 197 с.
2. *Варій М.Й.* Загальна психологія: [підручник для студ. психол. і педагог. спеціальностей]. – Львів: Край, 2006. – 971 с.
3. Психологія: [навчальний посібник] / Винославська О.В., Бреусенко-Кузнецов О.А., Зливков В.Л., Апішева А.Ш., Васильєва О.С. – К.: Фірма "ІНКІОС", 2005. – 351 с.
4. *Галин А.Л.* Личность и творчество. Психологические этюды / А.Л. Галин. – Новосибирск: Новосибирское книжное издательство, 1989. – 128 с.
5. *Немов Р. С.* Психология: В 3 кн. Кн.1. Общие основы психологии. – М.: Владос, 1995. – 688 с.
6. *Рождественская Н.В.* Креативность: пути развития и тренинги / Рождественская Н.В., Толшин А.В. – СПб.: Речь, 2006. – 320 с.
7. Развитие творческой активности школьников / Под ред. А.М. Митюшкина. – М.: Педагогика, 1991. – 156 с.
8. *Роменец В.А.* Психология творчості /В.А. Роменец – К.: Либідь, 2004. – 288 с.

Крукеницька О.Я. ПРОБЛЕМА ИЗУЧЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ ТИПОВ ЛИЧНОСТИ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ЕЁ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

В статье автор рассматривает концепции творческого мышления в зарубежной и отечественной психологии. Освещает особенности эмоциональных типов творческой личности. Также рассматривается взаимосвязь эмоциональных типов с формированием творческого мышления личности. Кроме того, автор осуществляет анализ таких типов характера творческой личности, как демонстративный, психостенической, активнорационалистической, циклоидный, аутистической характер и др.

Ключевые слова: творчество, творческое мышление, эмоциональные типы личности.

Olga Krukenytska. THE PROBLEM OF STUDYING EMOTIONAL TYPES OF PERSONALITY IN THE CONTEXT OF DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING

In this article the author examines the concept of creative thinking in foreign and national psychology, gives the analyses of the emotional types of creative person. Also examines the correlation between emotional types of personality and forming of creative thinking. Author examines the following types of the character of creative person: demonstrational, psychasthenic, rational, autistic etc.

Keywords: creativity, creative thinking, emotional types of personality, personality types of emotionality.

УДК 159.9

Латуш Н. М. (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СПРИЙМАННЯ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В статті представлено теоретичний аналіз психологічних досліджень сприймання та його якісних характеристик. Проаналізовано особливості творчого сприймання та безпосередньо творчого сприймання молодшими школярами соціальної інформації з метою виявлення особливостей її розуміння, ґрунтуючись на системно-стратегіальній організації творчого процесу.

Ключові слова: сприймання, творче сприймання, соціальна інформації, соціальна задача, стратегія.

Актуальність дослідження. Постановка проблеми творчого сприймання зумовлена необхідністю психологічних знань щодо закономірностей реалізації та розвитку творчого потенціалу особистості. Адже творчий потенціал закладений природно та існує в кожній дитині, а творчість є природною функцією мозку, яка проявляється і реалізується в діяльності залежно від здібностей до тієї чи іншої діяльності. В концепції творчої діяльності, розробленій В. О. Моляко, творчість розглядається як органічна складова цілісного психічного потенціалу суб'єкта, є основою його конструктивної, проектувальної видозмінюючої діяльності у професійних та повсякденних вимірах і має свої форми прояву на різних вікових рівнях.

Сприймання оточуючої дійсності є основною формою взаємодії суб'єкта з навколишнім світом. Сприймання формується і здійснюється в процесі діяльності людини, будучи необхідною умовою її орієнтування в навколишній дійсності і є вищою формою аналітико-синтетичної діяльності мозку. Однією з характеристик сприймання є його вибірковий характер, необхідна умова якого полягає в певному спрямуванні уваги, що, зокрема, є важливим у процесі навчання, в ході якого учню доводиться знайомитися з різними явищами навколишньої дійсності [5]. Рівень розвитку творчої особистості школяра багато в чому залежить від рівня розвитку творчого сприймання. Адже, від того, наскільки адекватно суб'єкт сприймає нову інформацію, тим успішнішим буде результат розв'язання ним творчої задачі.

Об'єкт дослідження – процес сприймання соціальної інформації.

Предмет дослідження – психологічні особливості творчого сприймання молодшими школярами соціальної інформації. Основним завданням нашого дослідження було здійснення аналізу творчого сприймання молодшими школярами соціальної інформації з метою виявлення особливостей її розуміння.